

Поврзување и зајакнување на женски граѓански организации од Западен Балкан кои работат на женски права и родова еднаквост

Maj 2013

Оваа брошура е подготвена со финансиска поддршка од Европската Унија

Оваа публикација е напишана од страна на PDCI со огромна поддршка од Партнерски центар за менаџирање на конфликти, Косово, Хелсиншки комитет за човекови права од Србија и Женска граѓанска иницијатива АНТИКО, Македонија.

© Партнери за интернационална демократска промена (PDCI), Мај 2013

**Поврзување и зајакнување на женски граѓански организации од
Западен Балкан кои работат на женски права и родова
рамноправност**

Проектот „Поврзување и зајакнување на женски граѓански организации од Западен Балкан кои работат на женски права и родова рамноправност“ е финансиран од Европска Унија и ги трагетира женските граѓански организации во Македонија, Србија и Косово.

Оваа брошура ги претставува наодите за родовата ситуација во Србија, Косово и Македонија, како и проектните активности и резултати. Брошурата вклучува:

1. Вовед
2. За организациите
3. Родовата нееднаквост и женските човекови права во Западен Балкан
4. Подобрување на женските човекови права
5. Поврзување на жените од Македонија, Косово и Србија
6. Предизвици и успешни приказни
7. Научени лекции
8. Препораки

Иако знаеме дека има уште долг пат, ние веруваме дека допринесовме кон развој на родово свесни општества преку зајакнувањето на жените. Со креирање на мочна регионална мрежа и зајакнување на знаењата на жените за нивните права, ние ја поставивме основата за силни идни иницијативи водени од жените во регионот.

За повеќе информации посетете:

www.pdci-network.org

www.antiko.org.mk

www.partnerskosova.org

www.helsinki.org.sr

Исто така, можете да оставите коментар и да дознаете повеќе за нашите тековни активности на Facebook страницата:

<https://www.facebook.com/EmpoweringWomenFromTheBalkans>

1 Вовед

Во близина на последиците од нивното насилно минато, земјите од Западен Балкан полека се опоравуваат. Но потребно е време за да се постават политички системи кои ги вклучуваат демократските стандарди и законскиот апарат за заштита на човековите права. Овие процеси се осенчени со претходните етнички и политички спорови, а во исто време, развојот на активните граѓански општества, особено во руралните области, е спречен од страна на традиционалните начини на живеење.

Наоѓајќи се исклучени од јавниот, економскиот, политичкиот и културниот живот на нивните заедници и земји, жените - како и во многу други делови од светот - се борат за своите права. Традиционалните ставови кои преовладуваат се сметаат за најголеми пречки за надминување на родовата нееднаквост и граѓанските организации (ГО) играат клучна улога во менувањето на постоечките вредности. Напорите на ГО се фокусираат на сензибилизација на општествата за родовите прашања и за лобирање меѓу политичките тела за спроведување на родовата перспектива.

Во овој контекст, Партнерите за интернационална демократска промена (PDCI), Партнерски центар за менаџирање на конфликти, Косово, Хелсиншки комитет за човекови права од Србија и Женска граѓанска иницијатива АНТИКО, Македонија реализираа проект, кој е финансиран од Европската комисија, фокусирајќи се на вмрежување и јакнење на локалните граѓански организации во Западен Балкан кои работат на женските права и родовата еднаквост.

Оваа брошура е краток опис на 18 месечниот проект.

2 За организациите

PDCI

Партнери за интернационална демократска промена (PDCI) е глобална мрежа на независни, локални организации во Европа, Америка, Блиски Исток, Африка и Азија кои работат на подобрување на граѓанското општество, доброто владеење, културата на промени и менаџмент на конфликти. Секретаријатот на PDCI е оформен во Брисел и имплементира активности во партнерство со своите членови и е насочен кон подобрување на граѓанското учество особено во процесите на градење на мирот. Исто така, поседува експертиза во вмрежување, фацитирање, родова еднаквост и женско учество, како и во методологии за конфликти и промени како што се кооперативно планирање и тренинзи.

Хелсиншки комитет

Хелсиншки комитет за човекови права од Србија: Основан во 1994 година Хелсиншки комитет е една од најреномираните НВО во Србија, со екстензивно искуство во градење капацитети, застапување на ранливи групи и едукација. Нивната комплексна програма вклучува истражување и активности за подигнување на свеста, мониторинг и известување за состојбата на социјално маргинализирани групи, како што се бегалци (од војните во поранешна Југославија на 90-тите години), етнички и религиозни малцинства, млади, психијатриски пациенти, институционални корисници на социјална заштита и затвореници. Најголемиот дел од работата на Хелсиншкиот комитет се однесува на жени и млади. Со повеќе од 160 публикации Хелсиншки комитет е исто така една од најпродуктивните НВО објавувачи во регионот.

Партнерски центар за менаџирање на
конфликти

Партнерскиот центар за менаџирање на конфликти Косово е локално регистрирана НВО, членка на PDCI, со повеќе од 13 години искуство во имплементирање на комплексни програми и тренинзи за медијација и решавање конфликти, женско зајакнување, кооперативно планирање и застапување, соработка на власта и НВО, етничка интеграција и помирување. Овој центар е формиран во 2001 со цел да изгради одржливи локални капацитети за напредок на граѓанското општество и културата на промени и менаџирање на конфликти. Партнери Косово е еден од четиринаесетте центри на Партнерите за интернационална демократска промена (PDCI), интернационална НВО, формирана во 1989.

Партнери-Косово е локално менаџиран национален центар кој работи од 2001 во рамките на заедниците за да се поттикне културата на мирно решавање на конфликти и да се изгради консензус за соседството, бизнисот, мнозинството-малцинството и проблемите на граѓанското владеење. Откако е основан во 2001, Центарот обезбедува услуги од медијација до тренинзи за посредување во решавање на конфликти, преговарање, медијација, родова еднаквост, анти-дискриминација, етничка интеграција и транзициска правда. Главните програми на партнери—Косово вклучуваат услуги на посредување; обука на општинските службеници и избрани претставници на општините и процеси на граѓанско учество; и обука, менторство и програми за помирување.

Со текот на годините Партнери Косово успеаа да изградат искуство во управување со тешка ситуација и создавање на отворен простор за дијалог помеѓу различни заедници во решавање на различни спорови. Денес Партнери Косово се смета за лидер организација на Косово во однос на активности за медијација и тесно соработува со локални и меѓународни институции кои работат во Косово и надвор од Косово. Партнери Косово е исто така член на Југоисточниот европски форум за посредување и успеала да стане меѓународен лиценциран центар за медијација во Косово.

ЖГИ АНТИКО

Женска граѓанска иницијатива АНТИКО е интернетничка мрежа од 18 женски групи од Македонија кои работат на женски човекови права и градење на мирот. АНТИКО веќе 11 години активно ја промовира културата на мирот и ненасилството, како и родовата еднаквост на локално, национално и меѓународно ниво. Активностите на АНТИКО се насочени кон намалување на патријархалните вредности, градење на капацитетите на жените и застапување за креирање на родово сензитивни јавни политики. Програмите на АНТИКО се фокусирани на социјална инклузија на жените од маргинализирани групи, особено на оние од руралните средини и етничките малцинства; охрабрување на јавниот активизам на жените; давање поддршка за унапредување на знаењето, вештините и капацитетите на жените во јавниот, економскиот и политичкиот живот. Една од важните области на делување на АНТИКО е постојаната поддршка на организациските и институционалните капацитети на женските НВО, вклучувајќи ги и членките на мрежата на АНТИКО и други женски групи.

3 Родовата нееднаквост и женските права во Западен Балкан

И покрај донесувањето на прогресивни рамки за родовата еднаквост и човековите права во регионот на Западен Балкан дискриминацијата и маргинализацијата продолжува. Владините тела не се секогаш свесни или посветени на нивните обврски според политиките за родова еднаквост и законодавството. Понатаму, многу жени, особено оние од малцинствата и оние кои живеат во недоволно развиени подрачја, не се подеднакво свесни за своите права, или не се во можност да ги остварат поради постоечките родови норми и стереотипи, како и ефектите на повеќекратна дискриминација.

Проектот започна во декември 2011 година со темелно истражување на постојните пречки на родовата еднаквост, како и на поврзување со постојните иницијативи. Фокусирајќи се на најкревките заедници во сите три земји, податоците се собрани во општините Нови Пазар и Бујановац (Србија), Урошевац и Косово Поле (Косово) и Кичево и Тетово (Македонија).

Србија

Многу активисти за човекови права во регионот велат дека зајакнувањето на религиозниот конзерватизам подразбира враќање во традиционализмот и ја забавува еманципација на жените. Денес, граѓанските организации коишто се занимаваат со правата на жените често мораат да се справат со полицијата и судовите како недостаток на разбирање и се почесто изложени на политички и црковни притисоци. Поголемиот дел од жените - србинки и бошњачки - интервјуирани во јануари 2012 рекоа дека патријархалните вредности се во пораст во текот на изминатите години. Мажите се оние кои заземаат најголем дел од политички канцеларии, попречувајќи го напредокот на жените кон модернизација и демократизација. Според Зорица Мијалевиќ, советничка и членка на Советот за родова еднаквост во Нови Пазар, на почетокот на 2012 жените беа недоволно застапени во донесувањето одлуки: „Ние имаме 13 советнички и 34 советници. Од девет членови во Советот за родова еднаквост само две се жени. Освен градоначалничката на Нови Пазар, ниедна жена не е заменик-градоначалник во целиот регион. Родовата разлика е евидентна и во извршните комитети, а нема ниту една жена во телата на локалната самоуправа“. Ниското ниво на образование е меѓу главните причини и последици од лошата положбата на жените во Санџак. Осиромашените

семејства во руралните области не можат да си дозволат повеќе од основно образование за нивните деца.

Советот за родова еднаквост е основан од страна на локалниот парламент во Нови Пазар во 2008 година и е важно тело за родова еднаквост. Главниот предизвик со кој се соочува е да развие механизми за интегрирање на родовата еднаквост во локалните политики. На пример, училиштата не водат евиденција која би се одразила на половата застапеност меѓу вработените. Интервјуираните НВО активисти рекоа дека централната влада ги дискриминира локалните НВО според нивната етничка припадност.

Многу жени велат дека не добиваат соодветна поддршка од локалните официјални лица, како што се полицајците, кои често дејствуваат без чувствителност кон жртвите на семејно насилство. Повеќе од тоа, жените се криминализираат, тие се незаштитени пред слабиот и корумпиран судски систем. Сериозното ослабнување на жртвите кои се соочуваат со семејно насилство е главен предмет за родово сензитивните граѓански организации. Не само што се тие одвај заштитени со закон или јавни механизми, туку скоро и не постојат места за нивно згрижување. Во Бујановац, на пример, полицијата и надлежните власти дури и не одговораат на честите инциденти во кои жените се претепани. Дополнително на ова, жените се генерално слабо информирани за своите права и за тоа каде можат да се обратат за помош.

Косово

Според законот во Косово жените имаат исти права како и мажите, но традиционално имаат понизок социјален статус, кој влијае на нивниот третман во рамките на правниот систем. Агенцијата за родова рамноправност во рамките на Канцеларијата на Премиерот има мандат за спроведување и следење на законот за родовата рамноправност. Релативно мал број жени имаат повисоки менаџерски позиции во бизнисот, полицијата или владата. Жените претставуваат помалку од 30% од работната сила на владата. Според Агенцијата за бизнис регистри, жените поседуваат помалку од 5 проценти од регистрираните бизниси. Невработеноста на жените остана на околу 80%, 25 до 30% повисока од стапката на мажите. Во текот на годината Агенцијата за родова рамноправност поддржа локална НВО и обезбеди обука за жените во малите бизниси. Според ОБСЕ, жените коишто им припаѓаат на немнозинските заедници се изложени на ризик од повеќе форми на дискриминација поради полот, етничката припадност или социјалното потекло. Традиционалните општествени ставови кон жените резултираат со дискриминација. Во руралните средини, жените често имаат малку способност за донесување одлуки кои се однесуваат на нивните деца или да вршат контрола над имотот.

Целните групи на овој проект беа локалните власти во општините Урошевац и

Косово Поље, како и жените претставници на граѓанското општество и ранливи групи на жени, нивните лидери и жени лидери од бизнис заедницата. Општина Урошевац се наоѓа во југоисточниот дел на Косово, кој се граничи со планинскиот регион помеѓу Косово и Македонија. Таа има мнозинство косовски Албанци, а малцинските заедници вклучуваат Ашкали, Роми, Горани, бошњаци и косовски Срби. Општинските структури вклучуваат само мал број на жени на лидерски позиции. Општинските родови службеници се борат не само со тешките портфолија кои тие ги покриваат, но исто така, и со подигањето на нивните прашања и нивното сериозно сфаќање. Постои предизвикувачка социоекономската ситуација за жените од сите заедници. Во оваа општина има поголем број на ромско малцинство и жените спаѓаат во најранливите групи. Косово Поље, е исто така етнички мешано. Постојат голем број на малцинства и повратници кои живеат во оваа област.

Општинските родови службеници и родовата канцеларија се активни, но тие изразија потребата за градење на капацитетите во однос на законските рамки и техничката експертиза. Граѓанските организации немаат капацитети и поддршка, вклучувајќи и финансиска поддршка, иако има некоја соработка помеѓу родовите канцеларии и граѓанските организации за покривање на најранливите групи, жените. Имајќи го ова на ум, влијанието на проектот беше огромно во овие заедници и понуди разни методологии за градење на капацитетите за различни групи од двете проектни локации.

Жените се сметаат одговорни за домаќинството и за грижа за децата и сопрузите, а се повеќе од задоволни ако нивните мажи работат барем за да обезбедат приход. Законски, и мажите и жените имаат еднаков пристап до образование, иако во руралните средини бројот на мажи кои имаат пристап до високото образование е поголем од бројот на жените. Многу од невладините организации, локални и меѓународни, го охрабруваат женското образование преку различни програми.

Македонија

Донесувањето на Законот за еднакви можности на жените и мажите во мај 2006 година создаде законска основа за воспоставување и понатамошен развој на родовата машинерија, а со тоа ги предвиде субјектите кои се одговорни за усвојување и спроведување на мерките од Националниот план за акција за родова рамноправност, чија основна цел е да се подобри статусот на жените и да се обезбеди континуиран развој во реализацијата на родовата рамноправност. Со цел да се инкорпорира родовата перспектива и еднаквите можности во локалните политики и да се унапреди положбата на жените, Комисијата за еднакви можности го започна процесот на децентрализација. Членови на комисијата се мажи и жени, советници од различни политички партии; координатори за еднакви можности, кои имаат статус на државни

службеници се исто така поставени од локалните власти.

Оваа иницијатива беше поддржна од самиот почеток од граѓанското сектор во Македонија. Меѓутоа, и покрај донесените законски прописи и акти, како и воспоставената машинерија за родова рамноправност, се јавуваат големи проблеми и бариери во процесот на имплементација, односно недоволна свест, капацитети, знаење и политичка волја за примена и почитување на законската регулатива и политиките за родова рамноправност во пракса. Во општините Кичево и Тетово не посоти буџетска алокација за активностите на родовата комисија, што сериозно го нарушува нејзиното функционирање и имплементацијата на локалните акциски планови за родова еднаквост. Досега активностите беа навремени, но без континуитет и долгорочно влијание, а повеќето од нив беа имплементирани во соработка со НВО.

Причините за оваа состојба се повеќекратни: постоење на предрасуди и стереотипи за улогите на жените и мажите во општеството, кои негативно влијаат на родовата свесност; недостиг на финансиски средства; непостоење на родово буџетирање недоволно едуциран и стручен кадар; отсуство на систематски приод во работењето, заснован на родови анализи во клучните сектори; непостоење на политичка волја и мотивираност; маргинализирање на прашањата поврзани со родовата рамноправност; недоволна иницијативност.

Истражувањето на АНТИКО покажа дека во сите 85 општини само мажи се на раководни позиции (100% мажи - 0% жени). Според истражувањето големо е мнозинството на необразовани или на оние кои имаат незавршено основно образование. Во општина Тетово жените се ангажирани во земјоделството, особено во производството на земјоделски производи за пазар или домашна употреба. Тие не се платени за нивната работа и како последица на тоа тие немаат социјално осигурување. Граѓанските организации работеа активно во периодот 2000-2010, но процесот на пререгистрација на организациите во 2011 година покажа дека нивниот број е значително намален. Покрај женските невладини организации чие поле на интерес е родовата еднаквост, другите граѓански организации обрнуваат многу малку внимание на ова прашање.

Главниот заклучок од истражувањето е дека клучните области на делување за постигнување на родовата рамноправност на локално ниво се:

- Едукација на жените, вработивање и политичко учество,
- Социјална заштита на жените (вклучувајќи заштита од семејно насилство) и социјално вклучување,
- Здравјето на жените.

Во општините Кичево и Тетово нема буџетска алокација за работата на родовата комисија што сериозно го намалува нејзиното функционирање и имплементација на локалните акциски планови за родова рамноправност. За долгорочни решенија, сите релевантни фактори и засегнати страни во

заедницата треба да се вклучат во гореспоменатите клучни сектори.

4 Подобрување на женските човекови права

Главната цел на проектот беше да се зголеми свеста кај општинските власти и маргинализираните жени лидерки за родовата еднаквост и правата на жените, како и да се изгради капацитетот на жените лидерки, да се развијат иницијативи и да се вклучат во транснационални партнерства со други женски граѓански организации.

Ограниченото учество на жените во процесот на одлучување на сите нивоа на владеење е очигледно во Косово, Србија и Македонија. Со таргетирање на граѓанското општество и општинските лидери, проектот предизвика концентриран напор кон подигање на свеста за правата на жените и родовата еднаквост. Тоа обезбеди локалните власти да се ангажираат во процесот на идентификување на дискриминаторските родови ставови, како и локалните потреби и приоритети на женските граѓански организации. Со потсетување на клучните фигури во врска со нивните законски обврски, проектот беше насочен кон спроведување на анти-дискриминаторските стандарди, лобирани од страна на жените лидерки.

Активностите беа реализирани според стратешка логика: едукација на жените и службениците за правната рамка која ги штити правата на жените; развивање на вештини за фацилитирање на партиципативните процеси; и

вмрежување и вештини за застапување. Различните групи на обуки им овозможуваат на жените да се вклучат во нови иницијативи и да воспостават идни проекти.

По многу посети на шестте градови, изградена е доверба со локалните граѓански организации и 60 жени беа поканети да се приклучат на дводневна обука за градење на капацитетите. Во следниот чекор, 18 од нив беа избрани да учествуваат на Тренинг за тренери кој беше подготвен од страна на сите четири партнери и одржан во Охрид, Македонија. Учесничките имаа можност да го усовршат своето знаење со реализирање на тренинзи и активности за лобирање во нивните заедници, водени од страна на партнер организациите.

Тренинг сесии

Првата тренинг сесија се фокусираше на проектен менаџмент и вештини за градење на капацитети за родови активности вклучувајќи пишување предлог проект, анализа на засегнатите страни и состојбата, финансиско планирање и ризик при управување, мониторинг и евалуација.

Беше истакнат еден партиципативен начин како повредата на правата на жените е директно поврзана со низок социо-економски развој и слабо политичко учество. Овој процес го изгради капацитетот на учесниците за да почнат да размислуваат за пречките за учеството на жените и социо-економскиот развој, од перспектива на човековите права и родовата еднаквост. Исто така, беше воведена проектна логичка рамка која иницираше долги дискусии. Користејќи ја логичката рамка, една група одлучи да работи на прашањето на ниската свест на родителите и жените во однос на женските деца правото на наследство. Постоенето на патријархалните вредности и родовите предрасуди и стереотипи, се една од причините зошто 80% од женските деца се оставени без семејно наследство. Машките деца најчесто го наследуваат имотот, така што жените се оставени без имот и без никаква сигурност. Оваа ситуација има негативно влијание врз нивниот избор во животот, наметнувајќи од самиот почеток, нееднаков статус и можности.

Вториот тренинг беше собирање на жени од трите земји заедно. Подготвени да станат фацитатори за женско зајакнување, кои ќе ги фацитираат обуките за подигнување на свеста во нивните земји, искуството за водење на работилници беше ново за нив. Учесничките спонтано коментираа: *Би ни било драго доколку има повеќе средби од ваков вид во иднина; оваа иницијатива ќе биде успешна ако сите работиме заедно и благодарни сме за одличниот тренинг. Ние имаме корист за нашиот личен развој и за развојот на работата во однос на женското зајакнување, родовата еднаквост и фацитирањето на работилници.*

Заклучокот беше дека жените можат да бидат добри лидерки, како што покажаа толку многу пати, но тие имаат потреба од поддршка од другите жени; женската солидарност и соработка се важни во борбата за жените и

родовата еднаквост. Сите групи се согласија дека треба да работат на неколку нивоа - едукација на жените и мажите, зголемување на застапеноста на жените во одлучувачките структури, подобрување на законодавството и негова доследна примена во пракса и зголемување на економската моќ на жените.

“Како членка на Советот на Општина Кичево каде членови се советници од различни институции јас мислам дека моето знаење ќе биде пренесено на работените и на нивните семејства.”

Третиот круг на обуки беше спроведен со поддршка на фацитаторките за женско зајакнување обучени на Регионалниот ТОТ. Тродневни обуки беа спроведени во различни заедници, кои работат на правата на жените и рамката за родовата еднаквост. Во секоја обука жени лидерки на граѓанското општество, владини претставници и жените претставнички на заедницата разменија мислења и учеа заедно. Евалуација покажа дека поголемиот дел од учесниците имале посебен интерес за темите "што е насилството врз жените"? Дали психичкото насилство врз жените се смета за "дискриминација"? Кои се основни права на една личност? (Човековите права и правата на жените).

Евалуацијата, исто така, покажа дека повеќето учесници не беа свесни за спецификите на законите, како Законот за антидискриминација и Законот за родова еднаквост во земјата. Затоа, обучувачите користеа примери за да објаснат до кој степен законот, всушност, се спроведува, што доведе учесниците да разберат дека граѓаните често немаат познавање на законите, што доведува до нивна лоша имплементација.

Соработка со локалните власти

Србија: Хелсиншкиот комитет имаше повеќе средби со властите на национално ниво кои работат на родовата еднаквост и зајакнувањето на жените во Србија. Најважни од нив беа состаноците со претставници од Одделението за родова еднаквост, владиниот тим за социјална инклузија (кое работи во рамки на Канцеларијата за европска интеграција), Комесарот за еднаквост и претставници од владината канцеларија за насилство врз жените. Темите како подобрување на позицијата на жените и вклучување на женските ГО активисти во донесувањето одлуки за родовата еднаквост беа на агендата на овие средби.

Комесарот за еднаквост, Невена Петрушиќ, истакна дека жените треба да бидат подобро информирани за нивните права и за институциите каде можат да се обратат ако се соочуваат со дискриминација. Таа беше најмногу заинтересирана за препораките коишто доаѓаат од жените од Бујановац и Нови Пазар. Таа даде целосна поддршка на сите нивни предлози во врска со борбата против дискриминацијата на жените и инсистираше на изнаоѓање начини за нејзино спроведување од страна на локалните самоуправи.

Членовите на Тимот за социјална инклузија рекоа дека се заинтересирани за соработка со граѓанскиот сектор. Во овој контекст, на средбата се истакнаа можни области на соработка. Тимот досега не се занимавал со еманципација на жените, но сака да се посвети на оваа област. На средбата беше заклучено дека тимот за социјална инклузија треба да обезбеди препораки за подобрување на положбата на жените во Нови Пазар и Бујановац.

Косово: Партнери Косово тесно соработуваа со претставниците од двете проектни општини за решавање на прашањата на учеството на жените во процесите на донесување одлуки. Во текот на сите фази на проектот, ПК и родовите канцеларии на двете општини, Урошевац и Косово Поље, работеа на изготвувањето на применливи методологии за решавање на учеството на жените и ангажманот на локалните институции за правата на жените. Различни методологии за кооперативно планирање беа употребени кои ги идентификуваа потребите на жените од овие општини. Генерално, централната власт соработуваше со ПК и локалните власти покажаа заинтересираност во нашите активности. Ова подразбира континуирана позитивна комуникација проток помеѓу партнерите и органи и води до виртуозниот круг, при што локалните власти се целосно ангажирани во спроведувањето на активностите, како и континуиран позитивен проток на комуникација помеѓу ПК и властите и води кон виртуозен круг каде локалните власти се потполно вклучени во имплементацијата на активностите.

Проектот ги вклучи претставниците од националната и локалната власт во работилниците со цел да влијае на овие вештини на владините претставници, како и на женските ГО и да оформи односи помеѓу двете целни групи. Овие проектни активности го поставија теренот за работа на граѓанското општество и владата за да остварат соработка за развој, да ги прошират процесите на донесување одлуки и да обезбедат владини претставници кои се свесни за законската рамка во однос на родовата еднаквост и правата на жените.

5

Поврзување на жените од Македонија, Косово и Србија

“На локално ниво не постои пракса на вмрежување, иако сите тие се согласија дека тоа е неопходно за нивно поефикасно функционирање. Соработката со организации од регионот и пошироко е многу мала.” (ЖГИ АНТИКО)

Не може да се потцени важноста на дијалозите на граѓанското општество и мрежи во негување на помирување во пост-конфликтното општество на екс-Југославија. Партнери Косово, Хелсиншки комитет и АНТИКО ги забележаа придобивките од зближувањето на жените од различни заедници во секоја од нивните земји. Поврзувањето на извршените дејства е од значителен напредок за споделување на најдобрите практики и поддршка на работата. Поддржани од страна на проектниот тим, учесниците формираа неформална мрежа за регионална соработка и партнерство, со цел да изградат заедничко разбирање за предизвиците и можностите со кои се соочуваат жените во регионот на Западен Балкан. Активностите на мрежата резултираа со зајакнување на врските помеѓу женските граѓански организации во регионот, како и за воспоставување на еден постојан дијалог со потенцијал за идентификување на идните можности за партнерство и меѓусебна поддршка.

Неформалната мрежа за регионална соработка и партнерство креираше агенда за следни активности и соработка по завршувањето на овој проект, Facebook страница е креирана каде сите жени се повикани да ги споделат своите знаења, добри практики и мониторинг извештаи на политиките.

6 Успешни приказни

Тука се сведоштвата на некои од учесниците:

Белма Таловиќ, Нови Пазар: *“Сите проектни активности беа буквално полни со позитивна енергија. Но, она што е најважно, според мое мислење, е застапувањето за родовата рамноправност. Јас секогаш ќе се сеќавам на овој проект реализиран преку соработка со жени од целиот регион. Мал е бројот на проекти кои даваат таква регионална димензија на родовото прашање. Некои жени учеснички во проектот сега се мои блиски пријателки, пријателки со кои јас сум во контакт - ние ги споделуваме нашите проблеми и дискутираме за можните решенија. Мислам дека ефектите од овој проект ќе бидат присутни долго по неговото завршување. Би сакала ние да можеме да работиме на заеднички проект чија цел е зголемување на бројот на жени лидерки во целиот регион.”*

Антигона Халими, Бујановац: *“Она што го остваривме во текот на овој проект, особено акцискиот план кој го развиеме, ќе ги охрабри локалните власти да го направат она што треба да се направи за да се вклучат повеќе жени во своите активности. Во Бујановац, ние никогаш пред тоа не сме имале акциски план за подобрување на положбата на жените. Планот кој ние го инициравме, заедно со сè што направивме оваа година, го отвори прашањето на родовата еднаквост во нашата заедница. Ние ќе се потрудиме да ја мотивираме локалната самоуправа како и што е можно повеќе луѓе да го поддржат нашиот план за акција и имплементација, да се промени сегашната ситуација и да се создадат услови за поголемо учество на жените во политиката и граѓанските акции; ова ќе ги направи жените повидливи и ќе им помогне да добијат подобри работни места и да се чувствуваат побезбедно.”*

Дрита Османи, Бујановац: *“Проектот беше можност да се размисли подлабоко за положбата на жената во нашата општина и регионот. Јас ќе дадам сè од себе сите нашите планови да станат реалност, а не да останат мртви документи.”*

Сузана Тасевска—Кичево: *“Проектот имаше повеќекратно позитивно влијание во нашата локална заедница. Ни помогна да се поврзат жените активистки и лидерки од различни сектори, кои понатаму дејствуваа координирано како неформална група во насока на актуелизирање на женските проблеми и потреби и застапување на родовите прашања во локалните институции. Воспоставена е успешна соработка со Комисијата за еднакви можности при советот на општина Кичево, со институциите,*

со медиумите и со граѓанските организации.Вака организирани, жените активно учествуваа во креирањето на локалниот акциски план на чија реализација ќе се фокусираат наредниот период.

Преку учеството на обуките во рамките на проектот, ги зајакнавме нашите капацитети, а наученото практично го имплементиравме преку подготовка и аплицирање на проекти, успешно организирање на работилници, тркалезни маси, трибини и други настани поврзани со родовата проблематика и правата на жените. Сметаме, дека на овој начин придонесовме да се зголеми свесноста за родовата рамноправност во општината и да се обезбеди поширока поддршка од јавноста и релевантните субјекти.

Исто така, дел од учесничките во проектот, регистрираа свое Здружение за родова рамноправност, со цел жените да се анимираат и успешно да се интегрираат во јавниот, политичкиот и економскиот живот во заедницата.”

Бранка Марковиќ—Тетово:“Од учеството во проектот имаме големи придобивки. Најпрво да истакнеме дека со координирано делување остваривме успешна соработка со општина Тетово и релевантните институции. Заедно ги идентификувавме проблемите кои го попречуваат целосното учество на жените во јавната, политичката и економската сфера и за прв пат изготвивме Акциски план со конкретни активности и иницијативи за женските права и родовата еднаквост. Со тоа, жените кои беа маргинализирани сега станаа повидливи.

Се зголеми бројот на жените лидерки кои делуваа во Општина Тетово на полето на родова еднаквост. Се вклучивме во кампањите „16 дена активизам во борба против родово и семејно насилство“ и „Локални избори 2013—предизвици и можности за зголемување на бројот на жените на градоначалнички и советнички позиции“ преку организирање на настани и учество во емисии на локални медиуми.

Ги зајакнавме и капацитетите на нашата НВО, и тоа во однос на поуспешна подготовка и менаџирање на проекти, лобирање, застапување, преговарање и сл. Знаењата и вештините кои ги стекнавме ќе ни овозможат конструктивно да се вклучиме во политичките и граѓанските процеси, како на локално така и на национално и регионално ниво.”

Џеваире Реџеџи-Дервиши, Урошевац: “Со учеството во активности организирани од страна Партнери Косово успеав да го зајакнат знаењето во областа на фацитирањето, анти-дискриминацијата, градењето коалиции, регионалното вмрежување, како многу добри за активно учество на жените во политичкиот процес и нивно вклучување на локално, национално и меѓународно ниво. Размената на искуства и добри практики во однос на родовата еднаквост беше добро искуство на заедничките

состаноци со тренерите, службениците за родова еднаквост, другите општински власти и претставници од граѓанскиот сектор од Србија, Македонија и Косово. Активностите помогнаа да се зголеми мојата способност за работа, идентификација на проблемот, на постојните бариери и да се промовира родовата еднаквост во изнаоѓање решенија за надминување на проблемите.”

Линдита Дервишоли-Пребреза, Косово Поље:“Овој проект ми понуди единствена можност да научат повеќе за нови методологии во приближување и справување со родови прашања, но, исто така, ми даде пошироко знаење и информации за родовата ситуација во регионот и пошироко за време на регионалните активности на проектот со членовите од другите проектни земји. Обуките се додадена вредност на овој проект и јас се стекнаб со многу искуство преку користење конкретни примери со кои се соочуваме во секојдневниот живот во работата со различни заедници. Кооперативните сесии за планирање им помогнаа на групите на корисници и на мене да го идентификуваме секој чекор во идентификација на проблемот и да предложиме конкретни методологии за решавањето на овие проблеми, вклучувајќи ги и средствата за решавање на овие проблеми, надлежните институции и временската рамка за решавање на овие прашања.”

7

Научени лекции

Хелсиншки комитет—Србија

Само жените кои активно работат заедно можат да ги поттикнат локалните самоуправи да ги промовираат правата на жените и родовата еднаквост. На пример, ниту еден оддел во самоуправата на Бујановац не се занимава со родовата еднаквост. Нема ниту една локална граѓанска организација која се занимава со правата на жените. Организираните активности за жени како што се спортски клубови се многу малку. Жените со животно искуство во конфликтни области се покажаа далеку поотворени од нивните машки сограѓани во поврзувањето со други жени во нивните заедници и во целиот регион, без оглед на етничката припадност и конфликтите во минатото. Овој проект е, исто така, сведок на оваа отвореност. Во изминатите дваесет години општина Бујановац е единствена на просторот каде правата на мажите и на жените никогаш не биле на листата на општинските приоритети.

Имплементација на проектот покажа им ја покажа на жените учеснички важноста на регионалниот аспект во нивната работа. Жените учеснички од Србија докажаа дека се желни да соработуваат со жените од Македонија и Косово за идни проекти. Тие чувствуваат дека регионалните врски ќе го зајакнат нивниот капацитет во борбата за родовата рамноправност.

Причините за дискриминација на жените се длабоко вкоренети: децата се учат од рана возраст дека девојките се помалку важни од момчињата, култот за машко дете е жив и просперира; стереотипите за жените се широко распространети. Да се возврати на овие стереотипи, жените мора да се приклучат со нивните семејства, соседства, работни места и заедниците. На овој начин нивниот глас ќе биде помоќен.

Жените имаат малку доверба во институциите, кои, како што покажува реалноста, ги преферираат мажите. Ова е причината зошто жените жртви на семејно насилство ретко се обраќаат кон полицијата за помош. Според традицијата многу од нив, особено жените во руралните средини, немаат право да го наследат имотот. Сепак, тие ретко ги бараат своите права од институциите. Образованието за правата на жените и повеќе жени на позиции во власта и институциите, може да го сензибилизира општество за овој проблем, и во голема мера ќе придонесе за еманципација на жените.

Од спроведените сесии: Околу 20 жени од секоја од двете општини учествуваа во сесиите за планирање на соработка во Бујановац и Нови Пазар.

Тие доаѓаат од граѓански организации, локални самоуправи, политички партии застапени во локалната самоуправа, бизнис кругови, медиуми итн. Акциските планови за унапредување на положбата на жените во локалните заедници беа развиени во секоја од двете сесии. Некои од учесничките беа вклучени во проектот од самиот почеток и останаа активни во текот на неговото траење. Работејќи на организациски аранжмани за сесиите, кои кулминираа во акциски планови, овие жени успеаа значително да ги зголемат женските кругови и и да ги шират проектните пораки. Ова беше прв акциски план досега развиен за подобрување на положбата на жените во општина Бујановац.

Партнери Косово—Косово

Оваа акција обезбеди голем број на многу богати можности за учење, за сите вклучени партнери. Особено Тренингот за тренери, Кооперативните сесии за планирање соработка имаат значителен придонес за продлабочување на знаењето од областа на женската еманципација и охрабрување во процесите на донесување одлуки.

Самите проектни членови на Партнери Косово во голема мера научија од оваа акција во врска со управувањето со проекти, комуникацијата (со јавноста), лобирањето со (не)владини организации, итн. Овие искуства се доставија до партнерите и корисниците на неколку наврати што резултираше со подобро разбирање од нивна страна. Процесот на спроведување на проектот откри колку е важно двете општини да бидат во процесот на фацилитување во целните области, да ги идентификуваат учесниците, да ја организират логистиката и да обезбедат учество. Канцелариите за родовата рамноправност од двете локации, Урошевац и Косово Поље се покажаа како клучен фактор за зајакнување на жените. Сепак, важно е да се нагласи учеството на главното раководство на општинско ниво за да се обезбеди дека резултатите од активностите на проектот се доставуваат до целата општинската инфраструктура и стекнатото знаење за потребите на жените, како и правните обврски, се пренесуваат на највисоко ниво.

Проектот „Поврзување и зајакнување на женски граѓански организации од Западен Балкан кои работат на женски права и родова рамноправност го нагласи заедничкиот процес на учење за жените лидерки на граѓанското општество и локалните/општинските власти признавајќи дека за човековите права да бидат ефикасно исполнети и заштитени, владините претставници мораат да му дадат приоритет на женското учество и зајакнување и еднаквоста, како и да го постават и да го фацилитуваат пристапот до

механизмите и сервисите кои ја спроведуваат родовата еднаквост. Тој, исто така, препознава дека постоењето на здрава правна рамка во едно место не е доволно за да се реализираат човековите права на жените, во пракса.

Институционално многу е постигнато со овој проект во двете проектни локации, Урошевац и Косово Поље: вештините стекнати во текот на тренингот се споделени и трансферирани на вработените во граѓанските организации од обучените учесници. Ова резултираше во ефектот на "снежни топки" на трансфер на знаења и вештини, на тој начин обезбедувајќи поголема сопственост на резултатите и зголемена одржливост, како што локалните граѓански организации го изградија сопствениот практичен капацитет за развој на успешни проекти и да иницираат вклучување во партиципативните процеси.

Женска граѓанска иницијатива АНТИКО—Македонија

Жените лидерки и активистки од Кичево и Тетово кои од самиот почеток активно партиципираат во проектната имплементација, покажаа висок степен на посветеност и мотивираност за преземање на конкретни акции и иницијативи во нивните општини, а првиот чекор во таа насока беше интересот за мрежно поврзување во неформална група на жени лидерки, со цел да се зајакне учеството на жените во креирањето и донесувањето на политиките и да се обезбеди континуиран активизам и соработка со сите засегнати страни.

Проектот овозможи жените лидерки од локалните заедници Кичево и Тетово меѓусебно да се запознаат, да разменат ставови, искуства и позитивни практики во однос на состојбите на полето на родовата рамноправност. Градењето на меѓуопштински партнерства и поврзување во спроведувањето на заеднички проекти и иницијативи. Овој начин на делување претставува придобивка која што и понатаму ќе се продлабочува и надградува. Во овој контекст би ја споменале зголемената женска солидарност и поддршка во актуелизирањето на интересите и проблемите на жените, како и во лобирањето и застапувањето на политиките за родова рамноправност на локално и национално ниво.

Учесничките во проектот и обучените фацитаторки стекнатите знаења и вештини несебично ги мултиплицираа во своите средини – ги анимираа останатите жени, особено припадничките на маргинализираните групи да го подобрат нивниот активизам и иницијативност; реализираа 11 различни настани за информирање и сензибилизирање на жените и локалната власт во однос на правата на жените и недискриминацијата (тркалезни маси, работилници, трибини); активно учествуваа во Кампањите кои ги реализираше АНТИКО (Кампања: „16 дена за борба против насилството врз жените“ и

„Кампања за поголем број на жени градоначалнички и советнички“ Локалните избори 2013);

Учесничките во проектот се организираа и делуваа како неформална група/ мрежа и вложија напори и дадоа голем придонес за зголемување на видливоста на женскиот активизам во нивната локална заедница и пошироко. Особено беа активни и јавно ги презентираа предизвиците, потребите и достигнувањата преку социјалните мрежи и медиумите; Тие воспоставија комуникација и остварија повисок степен на соработка со локалната самоуправа, родовите институции и другите засегнати страни во општината.

За време на проектната имплементација, тимот на АНТИКО и активистките од локалните заедници имаа можност за одржување на континуирани средби, состаноци, дебати и јавни сослушувања на кои дискутираа за проблемите со кои се соочуваат жените и како истите да ги надминат.

Генерално, приоритетите и потребите во локалните заедници не се разликуваат, па токму поради, тоа неформалната мрежа на жените лидерки ги идентификуваше приоритетните прашања кон кои ќе го насочи својот активизам: надминување на предрасудите и стереотипите и промовирање на родовата еднаквост; намалување на сиромаштијата и вработување на жените преку нивно економско зајакнување; зголемување на учеството на жените во креирањето на политиките и одлучувањето; подобрување на превенцијата и заштитата на жените жртви на насилство; социјална инклузија на маргинализираните групи на жени и подобрување на нивниот статус, како и зголемувањето бројот на жени во политиката и раководните позиции.

Непроценлива е вредноста на воспоставената соработка и активното заедничко делување на активисти/ки од CSO и жени претставнички од релевантните институции од локалната власт. Тие со нивниот пристап и активно учество во проектните активности (во сите нејзини фази) успеаа да изградат активна (локална) неформална интерсекторска мрежа, организираа сесии за планирање и изработија акциски планови во локалните заедници Кичево и Тетово.

Дополнителна вредност на овој проект, освен изградените локални капацитети на жени /обучувачи, лидерки и организаторки во заедницата, е и создадениот сигурен простор за меѓуетничка и регионална интеракција и соработка, помеѓу сите вклучени актери од Македонија, Косово и Србија. Овој пристап овозможи да се споделат (меѓуопштински и регионални) знаења, искуства и добри практики и паралелно со тоа да се воспостави комуникација - унапреди и продлабочи регионалната соработка и вмрежување.

Впечатоците на проектниот тим на ЖГИ АНТИКО и учесничките во проектот, во однос на севкупната проектна имплементација и постигнатите резултати се позитивни. Предизвикот го гледаме во регионалното поврзување и

вмрежување, како можност за обезбедување поголема масовност, меѓусебна поддршка и зајакнување на женското движење во регионот.

Нашите анализи покажаа дека: спроведените проектни активности имаа големо позитивно влијание на ниво на индивидуи, групи и заедницата и истите треба да продолжат и понатаму со нови регионални содржини, форми, иницијативи и конкретни акции. Проширувањето и продлабочувањето на соработката ќе овозможи поголемо ефектуирање на наученото и изграденото за овие 18 месеци на активна работа и соработка.

Добиените искуства и добрите практики на овој проект се одлична база за проширување на регионалното женско поврзување – движење, преку надградување и создавање на едуцирани, одржливи и влијателни ресурси - лоби групи и јака регионална мрежа на организации и претставници на родови институции кои заедно ќе се борат за унапредувањето на положбата на жените, намалувањето на родовата дискриминација и постигнувањето на родовата рамноправност во локални, национални, регионални и глобални рамки.

Ние цврсто сме убедени дека постигнувањето на родовиот баланс во сите сфери на приватниот и јавниот живот, е незаменлив императив во процесот на градењето на одржливиот мир и развој во национални и светски рамки.

Нашите заложби се актерите на овој проект да започнат процес на лабаво структурирање и формализирање на мрежата, со цел да обезбедиме одржливост и да дадеме придонес во процесот на постигнувањето на долгорочните цели на овој проект.

8

Препораки од Регионалната конференција

- Намалување на сиромаштијата на жените преку економско зајакнување и осамостојување на жените. Ова е можно да се направи преку прекугранична соработка на бизнис жените, зајакнување на женското претприемништво и едукација на жените. Во оваа иницијатива неопходно е да се вклучат сите ранливи групи на жени.
- Жените се сериозно недоволно застапени на лидерските позиции кои ги исклучуваат од учество во општествените промени, создавањето на политиката и политичкиот процес.
- Недоволен е бројот на граѓански организации и програми кои се однесуваат на родовата еднаквост и унапредување на жените во општеството и во секојдневниот живот. Неопходно е да се работи на зголемување на бројот на жени експерти во женскиот активизам преку техничка помош, обуки и конкретни акции кои ќе доведат кон подобрување на статусот на жените.
- Меѓу заедничките прашања во регионот беа истакнати насилството врз жените, безбедноста на жените, недостатокот на едукација на жените за нивното здравје и негативните стереотипи за жените. Во оваа смисла, неопходно е да се зголеми видливоста на овие прашања преку регионални кампањи.
- Бидејќи проблемите на жените од Западен Балкан се заеднички, учесниците на Конференцијата предложија формирање на Регионалниот совет за родова рамноправност. Регионалната мрежа ќе ги поттикне активистите да лобираат кај национални и меѓународни институции за да ги решат овие проблеми.
- Жените се покажаа како многу поотворени за справување со конфликти и регионалните мрежи на жените ќе придонесат за развој на регионалната соработка и безбедноста во регионот.
- Ги повикуваме сите активисти кои се борат за родовата еднаквост и подобрување на положбата на жените да се приклучат на страницата на Facebook - Зајакнување на жените од Балканот. Оваа страница е израз на женската солидарност. Таа ќе биде простор за размена на најдобрите практики и совети за решавање на проблемите. Јазиците на оваа страница ќе бидат албански, македонски, српски и англиски јазик.

PDCI - Partners for Democratic Change International, AISBL
205 Rue Belliard 1040 Brussels, Belgium
Tel:+32 (0)2/230 7110 Fax:+32 (0)2/231 1108
www.pdc-network.org